

Dizajn algoritama i rekurzija

Slajdovi za predmet Osnove programiranja

Katedra za informatiku, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad

2014.

Ciljevi

- osnovne tehnike za analizu efikasnosti algoritama
- pojam pretraživanja, linearna i binarna pretraga
- rekurzivne funkcije
- pojam sortiranja; selection sort i merge sort
- analiza algoritama; reizračunljivi i nerešivi problemi

Pretraživanje

- **pretraživanje** je proces pronalaženja date vrednosti u kolekciji podataka
- primer: program za evidentiranje studenata
 - pronalaženje podataka o studentu na osnovu broja indeksa

Primer pretrage

- funkcija za pretragu

```
def search(x, nums):  
    # nums je lista brojeva, x je broj koji se traži  
    # vraća indeks u listi gde se nalazi x,  
    # ako x nije u listi vraća -1
```

- primeri upotrebe:

```
>>> search(4, [3, 1, 4, 2, 5])  
2  
>>> search(7, [3, 1, 4, 2, 5])  
-1
```

Pretraga i Python

- testiranje da li se x nalazi u sekvenci: operator `in`

```
if x in nums:  
    # uradi nešto
```

- pozicija x u listi pomoću funkcije `index`

```
>>> nums = [3, 1, 4, 2, 5]  
>>> nums.index(4)  
2
```

Naša funkcija vs Python funkcija

- naša funkcija vraća -1 ako ne nađe element u listi
- Python-ova funkcija `index` baca izuzetak ako ne nađe element u listi
- mogli bismo napraviti naš `search` tako da koristi `index`,
- hvata izuzetak i vraća -1 u tom slučaju

Naša funkcija vs Python funkcija 2

- prethodni primer može da posluži,
- ali nas zanima kako Python implementira `index`

Strategija 1: linearna pretraga

- primer: data nam je neuređena lista brojeva
- zanima nas da li je broj 13 u toj listi
- kako da to ispitamo?

- krenemo od početka liste
- poredimo svaki element liste sa 13
- ako naiđemo na 13, vratimo indeks
- ako dođemo do kraja liste i ne nađemo 13, vratimo -1

Linearna pretraga

- **linearna pretraga**: prolazimo redom kroz sve elemente liste
- prekidamo pretragu kad nađemo podatak ili kada dođemo do kraja liste

```
def search(x, nums):  
    for i in range(len(nums)):  
        if nums[i] == x: # pronađen  
            return i  
    return -1 # došli do kraja, nije pronađen
```

- jednostavan algoritam
- pristojne performanse za male (kratke) liste

Linearna pretraga 2

- Pythonov operator `in` i funkcija `index` vrše linearnu pretragu
- ako je lista vrlo velika, pretraga može da traje

- isplati se organizovati podatke tako da ne testiramo sve elemente liste

Binarna pretraga

- ako su podaci sortirani, ne moramo testirati sve elemente liste
- kad naiđemo na element koji je veći od tražene vrednosti
- ne moramo testirati elemente iza njega!

- u proseku, možemo uštedeti polovinu testova

Binarna pretraga 2

- igra pogađanja zamišljenog broja:
 - igrač A zamisli broj između 1 i 100, a igrač B ga pogađa
 - za svaki pokušaj igrač A kaže da li je zamišljeni broj veći ili manji od broja koji je pokušao igrač B
-
- isplati se prvo probati 50; tri ishoda:
 - a) pogodili smo broj :)
 - b) ako je odgovor da je broj veći od 50, odbacujemo opseg 1-50
 - c) u suprotnom odbacujemo opseg 50-100
 - ako je odgovor pod b), sledeći pokušaj nam je broj 75...

Binarna pretraga ₂

- svaki put kao pogodak biramo sredinu trenutnog opsega
- time polovimo opseg
- ovakav pristup se zove [binarna pretraga](#)

- binarna jer delimo opseg na dva dela

Binarna pretraga ₃

- ovo možemo koristiti za naš problem
- treba da pamtimo indekse za početak i kraj tekućeg opsega
- inicijalne vrednosti indeksa:
 - `low = 0`
 - `high = len(list)-1`

Binarna pretraga 4

- glavni deo algoritma je petlja koja poredi srednji element opsega sa x
- ako je x manji od srednjeg, $high$ se pomera na kraj prve polovine
- ako je x veći od srednjeg, low se pomera na početak druge polovine
- ako je x jednak srednjem – našli smo broj

- petlja se završava ako
 - smo našli x
 - nema više elemenata za test ($low > high$)

Binarna pretraga 5

```

def search(x, nums):
    low = 0
    high = len(nums) - 1
    while low <= high:           # dok opseg nije širok 0
        mid = (low + high)//2    # indeks srednjeg elementa
        item = nums[mid]
        if x == item:           # ako smo ga našli
            return mid
        elif x < item:          # x je u prvoj polovini
            high = mid - 1
        else:                   # x je u gornjoj polovini
            low = mid + 1
    return -1                   # nismo našli x

```


Poređenje algoritama

- koji algoritam je bolji – linearna ili binarna pretraga?
 - linearna je jednostavnija
 - binarna je efikasnija jer ne testira sve elemente
- (intuitivno) možemo očekivati da linearna pretraga radi bolje za kratke liste, a binarna za dugačke
- kako da budemo sigurni?

Poređenje algoritama 2

- jedan način: da probamo oba algoritma za liste različite dužine i merimo vreme
 - linearna je brža za liste kraće od 10 elemenata
 - mala razlika za liste od 10-1000 elemenata
 - binarna je znatno brža za liste od 1000+ elemenata
(za milion elemenata: binarna u proseku 0.0003s, linearna 2.5s)

Poređenje algoritama 3

- ovakvi testovi zavise od
 - vrste računara
 - količine memorije
 - brzine procesora
 - itd.
- umesto štoperice, možemo da analiziramo algoritme
- algoritam koji obavi manji broj **koraka** je brži

Poređenje algoritama 4

- kako brojimo „korake“ u algoritmu?
- posmatramo zavisnost broja koraka od veličine kolekcije podataka ili složenosti proračuna
- za pretragu: složenost zavisi od veličine kolekcije

Poređenje algoritama 5

- koliko koraka je potrebno za pretragu u listi dužine n ?
- šta se dešava kada n postane veliko?

Poređenje algoritama 6

- za linearnu pretragu:
 - za listu od 10 elemenata – max 10 poređenja
 - za listu od 20 elemenata – max 20 poređenja
 - za listu od 30 elemenata – max 30 poređenja

- broj operacija **linearno zavisi** od dužine liste n
- → algoritam koji ima linearnu vremensku zavisnost

Poređenje algoritama 7

- za binarnu pretragu:
 - neka lista ima 16 elemenata; u svakom ciklusu polovina se eliminiše – prvi put eliminiše se 8 elemenata
 - nakon drugog ciklusa ostane još 4 elementa
 - nakon trećeg ciklusa ostane još 2 elementa
 - nakon četvrtog ciklusa ostane 1 element
- ako binarna pretraga obavi i ciklusa
- može da pronađe element u listi dužine 2^i

Poređenje algoritama 8

- koliko elemenata se testira za listu dužine n ?
- treba rešiti $n = 2^i$ po i , odnosno
- $i = \log_2 n$

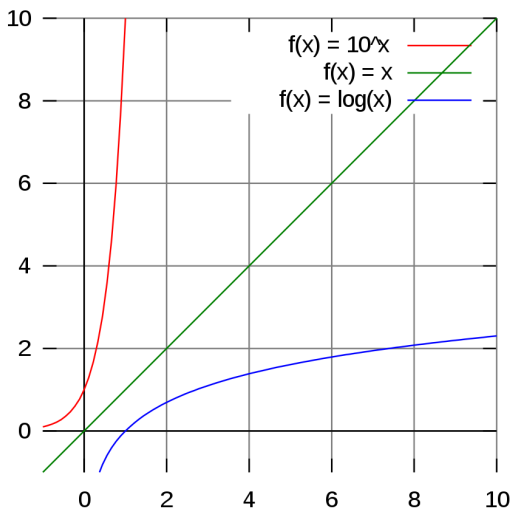
- binarna pretaga ima **logaritamsku** vremensku zavisnost
- vreme potrebno za pronalaženje raste sa logaritmom dužine liste

Poređenje algoritama 8

- telefonski imenik Njujorka: 12 miliona imena
- pronalaženje datog imena u imeniku:
- najviše $\log_2 12000000 = 24$ pokušaja!

- za linearnu pretragu treba u proseku 6000000 pokušaja

Linearna vs logaritamska vs eksponencijalna funkcija

Pretraga u Pythonu

- zašto Python koristi linearnu pretragu?
- binarna pretraga očekuje sortiranu listu
- ako lista nije sortirana, prvo se mora sortirati

Podeli i vladaj

- binarna pretraga deli problem na dva dela
- princip **podeli i vladaj** (divide et impera):
- podeli problem na potprobleme koji su manja verzija početnog

Podeli i vladaj: binarna pretraga

- za binarnu pretragu početni opseg je cela lista
- testiramo srednji element...
- ako smo pogodili – kraj
- ako nismo – biramo polovinu i **ponavljamo** pretragu

Podeli i vladaj: binarna pretraga 2

```
def search(x, nums, low, high):  
    if low > high:  
        return -1  
    mid = (low + high)//2  
    if x == nums[mid]:  
        return mid  
    elif x < nums[mid]:  
        search(x, nums, low, mid-1)  
    else:  
        search(x, nums, mid+1, high)
```

- ova verzija nema petlju!
- poziva samu sebe!

Rekurzivna definicija

- definicija nečega koja se referiše na samu sebe je **cirkularna** definicija
 - ne treba definisati pojmove pomoću njih samih
- **rekurzivna** definicija, za razliku od cirkularne, ima slučajeve kada se ne definiše pomoću sebe same
- algoritam za binarnu pretragu koristi sebe samog
- „poziva“ istu funkciju unutar njene definicije
- ali ne za sve slučajeve!

Faktorijel pomoću rekurzije

- u matematici se rekurzivne definicije često koriste
- faktorijel: $5! = 5 \cdot 4 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 1 = 5 \cdot 4!$
- odnosno $n! = n \cdot (n - 1)!$

- specijalni slučaj: $0! = 1$
- konačna definicija:

$$n! = \begin{cases} 1 & \text{ako } n = 0 \\ n(n - 1)! & \text{inače} \end{cases}$$

- zašto ovo nije cirkularna definicija?
- kada dođemo do $0!$ to je **osnovni slučaj** koji se rešava bez rekurzije

Rekurzivne definicije

- korektne rekurzivne definicije imaju dve bitne osobine:
 - postoji jedan ili više osnovnih slučajeva za koje nije potrebna rekurzija
 - svi lanci rekurzije se na kraju svedu na neki osnovni slučaj
- recept: svaka rekurzija treba da operiše nad manjom verzijom početnog problema
- vrlo mala verzija početnog problema koja se može rešiti bez rekurzije postaje osnovni slučaj

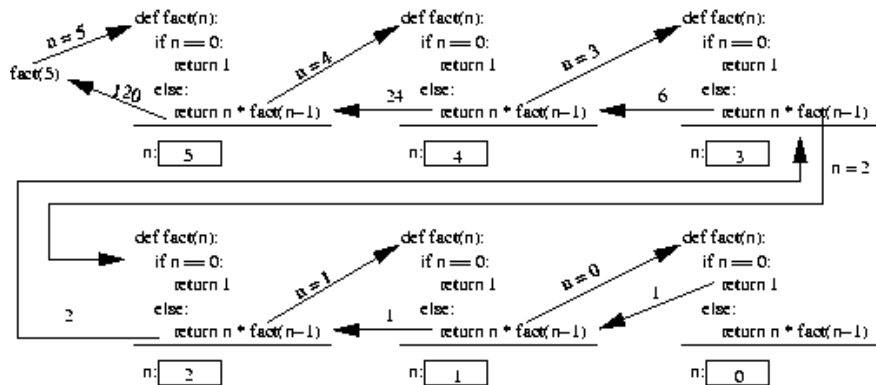
Faktorijel pomoću rekurzije

- ranije smo napravili faktorijel pomoću akumulatora
- sada pomoću rekurzije:

```
def fact(n):  
    if n == 0:  
        return 1  
    else:  
        return n * fact(n-1)
```

Faktorijel pomoću rekurzije 2

- svaki poziv funkcije ima svoje parametre i lokalne promenljive!

Primer: obrtanje redosleda znakova u stringu

- za svaku Python listu na raspolaganju je funkcija `reverse`
- ako hoćemo da konvertujemo string?

- 1 pretvorimo sting u listu znakova
- 2 okrenemo listu
- 3 pretvorimo listu u string

Primer: obrtanje redosleda znakova u stringu ₂

- korišćenjem rekurzije možemo da obavimo ovu operaciju bez pomoćne liste
- polazna ideja za rekurziju:
 - 1 podelimo string na prvi znak i ostatak stringa
 - 2 okrenemo ostatak stringa
 - 3 prvi znak dodamo na kraj okrenutog stringa

Primer: obrtanje redosleda znakova u stringu ₃

```
def reverse(s):  
    return reverse(s[1:]) + s[0]
```

- isečak `s[1:]` vraća sve osim prvog znaka
- okrenemo ovaj isečak i dodamo prvi znak `s[0]` na kraj

Primer: obrtanje redosleda znakova u stringu 4

```
>>> reverse("Hello")
```

```
...
```

```
File "<stdin>", line 2, in reverse
```

```
RuntimeError: maximum recursion depth exceeded
```

- šta se desilo?
- funkcija ne sadrži osnovni slučaj koji se ne oslanja na rekurziju
- funkcija beskonačno poziva samu sebe: svaki poziv reverse dalje poziva reverse

Primer: obrtanje redosleda znakova u stringu 5

- svaki poziv funkcije troši malo memorije
- Python zaustavlja rekurziju posle 1000 poziva
- šta će biti naš osnovni slučaj?
- okretanje praznog stringa daje isti rezultat!

Primer: obrtanje redosleda znakova u stringu 6

```
def reverse(s):  
    if s == "":  
        return s  
    else:  
        return reverse(s[1:]) + s[0]
```

```
>>> reverse("Hello")  
'olleH'
```

Primer: anagrami

- anagram se dobija menjanjem redosleda slova u reči
- pravljenje anagrama je specijalni slučaj generisanja svih permutacija nekog niza
- pristup iz prošlog primera:
 - 1 iseci prvi znak iz stringa
 - 2 ubaci prvi znak u sve moguće pozicije anagrama koji je dobijen od ostatka stringa

Primer: anagrami ₂

- neka je originalni string "abc"
- isecanjem "a" ostaje nam "bc"
- rezultat generisanja anagrama za "bc" su stringovi "bc" i "cb"
- da bismo formirali anagram originalnog stringa, ubacićemo "a" na sve moguće pozicije u okviru dva manja anagrama
- ["abc", "bac", "bca", "acb", "cab", "cba"]

Primer: anagrami ₂

- i u ovom primeru prazan string može poslužiti kao osnovni slučaj za rekurziju

```
def anagrams(s):  
    if s == "":  
        return [s]  
    else:  
        ans = []  
        for w in anagrams(s[1:]):  
            for pos in range(len(w)+1):  
                ans.append(w[:pos]+s[0]+w[pos:])  
        return ans
```

Primer: anagrami ₃

- lista se koristi za akumuliranje rezultata
- spoljašnja for petlja iterira kroz sve anagrame isečka od s
- unutrašnja petlja za svaku poziciju u anagramu ubacuje slovo i kreira novi string
- unutrašnja petlja se ponavlja sve do $\text{len}(w)+1$ da bi novo slovo moglo da se ubaci i na kraj anagrama

Primer: anagrami ₄

`w[:pos] + s[0] + w[pos:]`

- `w[:pos]` vraća isečak od `w` sve do (ali ne uključujući) pozicije `pos`
- `w[pos:]` vraća sve od pozicije `pos` do kraja
- ubacivanje `s[0]` zapravo ubacuje znak na poziciju `pos`
- unutrašnja petlja se ponavlja sve do `len(w)+1` da bi novo slovo moglo da se ubaci i na kraj anagrama

Primer: anagrami ₅

```
>>> anagrams("abc")  
['abc', 'bac', 'bca', 'acb', 'cab', 'cba']
```

- broj različitih anagrama jednak je faktorijelu dužine stringa

Primer: brzo stepenovanje

- jedan način da izračunamo a^n je da pomnožimo a ukupno n puta
- ovo se može lako napraviti pomoću akumulatorske petlje:

```
def loopPower(a, n):  
    ans = 1  
    for i in range(n):  
        ans = ans * a  
    return ans
```


Primer: brzo stepenovanje 2

- ovaj problem možemo rešavati i strategijom podeli-i-vladaj
- znamo da je $2^8 = 2^4 \cdot 2^4$
- ako znamo koliko je 2^4 , možemo izračunati 2^8 pomoću jednog množenja
- dalje, $2^4 = 2^2 \cdot 2^2$
- dalje $2^2 = 2 \cdot 2$

- izračunali smo $2 \cdot 2 = 4$, $4 \cdot 4 = 16$, $16 \cdot 16 = 256 = 2^8$ pomoću samo tri množenja!

Primer: brzo stepenovanje $_3$

- znamo da je $a^n = a^{n/2} \cdot a^{n/2}$
- šta ako je n neparan broj?
- $2^9 = 2^4 \cdot 2^4 \cdot 2^1$

- opšti zakon:

$$a^n = \begin{cases} a^{n//2} \cdot a^{n//2} & \text{ako je } n \text{ paran broj} \\ a^{n//2} \cdot a^{n//2} \cdot a & \text{ako je } n \text{ neparan broj} \end{cases}$$

Primer: brzo stepenovanje ₃

- ovde se oslanjamo na celobrojno deljenje: $9//2 = 4$
- za rekurzivni algoritam treba nam osnovni slučaj
- kako budemo polovili n doći ćemo do nule, jer $1//2 = 0$
- dalje $a^0 = 1$ za svako a osim nule

Primer: brzo stepenovanje 4

```
def recPower(a, n):
    if n == 0:
        return 1
    else:
        factor = recPower(a, n//2)
        if n%2 == 0:    # n je paran
            return factor * factor
        else:          # n je neparan
            return factor * factor * a
```

- **privremena promenljiva** factor je uvedena da ne bismo dva puta morali da izračunavamo $a^{n//2}$ više od jedanput

Primer: binarna pretraga

- ispitamo srednji element u listi, i potom pretražujemo donju ili gornju polovinu liste
- osnovni slučajevi za rekurziju: kada smo našli podatak ili kada smo suzili pretragu na praznu listu
- rekurzivni pozivi će poloviti opseg koji je „još u igri“
- svaki poziv funkcije će tražiti element između indeksa `low` i `high`

Primer: binarna pretraga ₂

```
def recBinSearch(x, nums, low, high):  
    if low > high:      # nema više gde da se traži  
        return -1  
    mid = (low + high)//2  
    item = nums[mid]  
    if item == x:  
        return mid  
    elif x < item:     # traži u donjoj polovini  
        return recBinSearch(x, nums, low, mid-1)  
    else:              # traži u gornjoj polovini  
        return recBinSearch(x, nums, mid+1, high)
```

Primer: binarna pretraga ₃

- da bi se prethodna funkcija lakše koristila možemo napraviti novu funkciju koja „sakriva“ parametre `low` i `high`

```
def search(x, nums):  
    return recBinSearch(x, nums, 0, len(nums)-1)
```

Rekurzija vs iteracija

- postoje sličnosti između iteracije (petlje) i rekurzije
- sve što se može rešiti pomoću petlje, može i pomoću rekurzije
- neki programski jezici imaju samo rekurziju!
- neki problemi koji se lako rešavaju rekurzijom su komplikovani za rešavanje petljom
- ...i obrnuto

Rekurzija vs iteracija 2

- izračunavanje faktoriijela i binarna pretraga na sličan način koriste petlje i rekurziju i efikasnost im je slična
- kod stepenovanja je drugačije:
 - verzija sa petljom je linearne složenosti
 - verzija sa rekurzijom je logaritamske složenosti
 - razlika u efikasnosti je kao između linearne i binarne pretrage
- da li će rekurzivna rešenja uvek biti brža ili bar jednako brza kao iterativna?

Rekurzija vs iteracija ₃

- Fibonačijevi brojevi predstavljaju niz 1,1,2,3,5,8,...
 - sekvenca počinje sa 1,1
 - sledeći broj se računa kao zbir prethodna dva

Fibonacci iterativno

- promenljive `curr` i `prev` služe za računanje sledećeg broja u nizu
- kada ga izračunamo, postavimo `prev` na `curr` i `curr` na novoizračunati broj
- stavimo ovo u petlju i izvršimo potreban broj ciklusa

Fibonacci iterativno 2

```
def loopfib(n):  
    curr = 1  
    prev = 1  
    for i in range(n-2):  
        curr, prev = curr+prev, curr  
    return curr
```

- iskoristili smo dvostruku dodelu
- petlja izvršava $n - 2$ ciklusa jer prva dva broja već imamo

Fibonacci rekurzivno

$$fib(n) = \begin{cases} 1 & \text{ako je } n < 3 \\ fib(n-1) + fib(n-2) & \text{inače} \end{cases}$$

- lako je napisati funkciju na osnovu ovakve definicije:

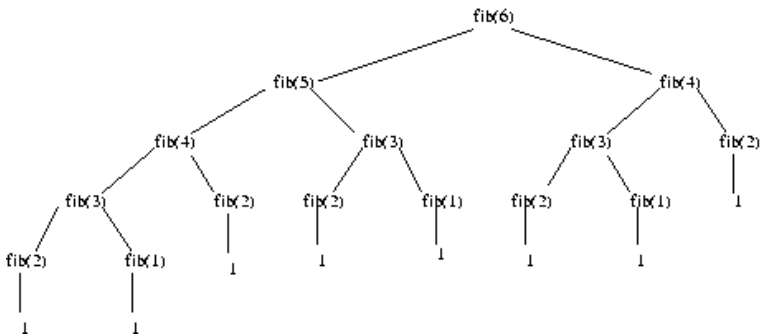
```
def fib(n):  
    if n < 3:  
        return 1  
    else:  
        return fib(n-1)+fib(n-2)
```

Fibonacci rekurzivno ₂

- ova funkcija poštuje sva pravila koja smo ranije postavili:
 - rekurzija se zasniva na manjim vrednostima
 - postoji osnovni slučaj koji se ne oslanja na rekurziju
- da li će rekurzivna varijanta raditi efikasno?...

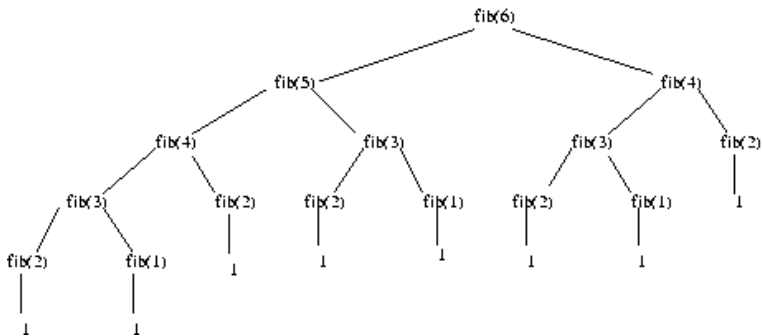
Fibonacci rekurzivno ₃

- rekurzivno rešenje je neefikasno jer obavlja puno ponovljenih izračunavanja!

Fibonacci rekurzivno ₄

- da bismo izračunali $\text{fib}(6)$, $\text{fib}(4)$ će se računati dva puta, $\text{fib}(3)$ će se računati 3 puta, $\text{fib}(2)$ će se računati 4 puta...
- za velike brojeve ima jako puno ponovljenih proračuna

Rekurzija vs iteracija

- rekurzija je još jedan alat za rešavanje problema
- ponekad je rekurzija efikasnija od iterativnog rešenja
- u drugim slučajevima, kada su rešenja slična, iterativno rešenje je obično brže
- rekurzivna rešenja treba izbegavati ako su neefikasna, ili kada ne možemo napraviti iterativno rešenje

Algoritmi za sortiranje

- osnovni problem sortiranja:
- prerasporediti elemente liste tako da su poređani u rastućem ili opadajućem redosledu

Selection sort

- dat nam je špil karata koje treba da poređamo u rastućem redosledu
- kako da to uradimo?
- pronađemo najmanju kartu (sekvencijalno) i stavimo je na vrh špila
- ponovimo postupak za ostatak špila
- sve ovo ponavljamo dok ne sortiramo ceo špil

- ovaj algoritam je poznat kao **selection sort**

Selection sort ₂

- algoritam ima petlju
- u svakom ciklusu nađemo najmanji element i premestimo ga na početak
 - za svih n elemenata: nađemo najmanji i premestimo ga na **nultu** poziciju
 - za elemente sa pozicijama 1 do $n - 1$: nađemo najmanji i premestimo ga na **prvu** poziciju
 - za elemente sa pozicijama 2 do $n - 1$: nađemo najmanji i premestimo ga na **drugu** poziciju
 - ...

Selection sort ₃

- kada premeštamo element na nultu poziciju, ne smemo da izgubimo element koji se tamo nalazi!
- možemo da im zamenimo mesta:
 $\text{nums}[0], \text{nums}[x] = \text{nums}[x], \text{nums}[0]$
- možemo da implementiramo algoritam:
- `bottom` je pozicija za najmanji element
- `mp` je pozicija najmanjeg koga smo pronašli

Selection sort 4

```
def selectionSort(nums):  
    n = len(nums)  
    for bottom in range(n-1):  
        mp = bottom           # bottom je trenutno najmanji  
        for i in range(bottom+1, n): # za svaku poziciju  
            if nums[i] < nums[mp]: # ako je manji  
                mp = i           # zapamti mu indeks  
  
        # zameni mesta  
        nums[bottom], nums[mp] = nums[mp], nums[bottom]
```

Selection sort ₄

- umesto da pamtimo najmanju vrednost, pamtimo joj **poziciju** u promenljivoj mp
- nove vrednosti se testiraju poređenjem elementa sa indeksom i i elementa sa indeksom mp
- **bottom** se zaustavlja na indeksu $n-2$: kada nam ostane samo jedan element, on je i najveći!

Selection sort ₅

- selection sort se lako implementira
- pristojno radi za liste skromne dužine
- nije efikasan

Merge sort

- primena podeli-i-vladaj pristupa na sortiranje
- recimo da smo dobili špil karata da sortiramo
 - 1 podelimo špil na dva dela
 - 2 sortiramo prvu polovinu
 - 3 sortiramo drugu polovinu
 - 4 spojimo dve sortirane polovine (tako da rezultat bude sortiran)

Merge sort ₂

- proces kombinovanja dve sortirane liste u jednu zove se spajanje ([merging](#))
- korak 1: podeli špil na dva dela
 - ovo je lako: koristićemo isecanje liste
- korak 4: spajanje sortiranih polovina
 - uporedimo dve karte na vrhu svake polovine; manja od njih će biti na vrhu celog špila
 - kada sklonimo najmanju kartu, ponovo poredimo najmanje karte u obe polovine
 - ponavljamo postupak dok ne potrošimo jednu polovinu; ostatak druge polovine dodamo na kraj špila

Merge sort ₃

- `lst1` i `lst2` su dve pod-liste
- `lst3` je rezultat

Merge sort 4

```

def merge(lst1, lst2, lst3):
    # indeksi tekućih pozicija u svakoj od lista
    i1, i2, i3 = 0, 0, 0 # svi počinju od početka
    n1, n2 = len(lst1), len(lst2)

    # dok u obe polovine ima elemenata
    while i1 < n1 and i2 < n2:
        if lst1[i1] < lst2[i2]: # vrh iz lst1 je manji
            lst3[i3] = lst1[i1] # kopiraj ga u lst3 na kra
            i1 = i1 + 1
        else: # vrh iz lst2 je manji
            lst3[i3] = lst2[i2] # kopiraj ga u lst3 na kra
            i2 = i2 + 1
        i3 = i3 + 1 # pomeri indeks za lst3

```

Merge sort 5

```
# Sada smo ispraznili lst1 ili lst2. Iskopiraj ostatak iz  
# liste koja nije prazna u lst3.
```

```
# kopiraj elemente iz lst1 ako ih ima
```

```
while i1 < n1:
```

```
    lst3[i3] = lst1[i1]
```

```
    i1 = i1 + 1
```

```
    i3 = i3 + 1
```

```
# kopiraj elemente iz lst2 ako ih ima
```

```
while i2 < n2:
```

```
    lst3[i3] = lst2[i2]
```

```
    i2 = i2 + 1
```

```
    i3 = i3 + 1
```

Merge sort ₆

- možemo da podelimo listu na polovine
 - i da spojimo podeljene liste nazad
 - kako da sortiramo polovine? – novim deljenjem
 - liči na rekurziju!
-
- treba nam osnovni slučaj kada rekurzija prestaje
 - i da rekurzivni pozivi uvek operišu nad manjom varijantom početnog problema

Merge sort 7

- na kraju deobe ćemo doći do liste dužine 1
- ta lista je sortirana!
- da skiciramo rekurziju:

```
if len(nums) > 1:  
    podeli listu na dva dela  
    mergeSort(prva polovina)  
    mergeSort(druga polovina)  
    spoj dve liste u jednu
```

Merge sort ₈

```
def mergeSort(nums):  
    n = len(nums)  
    if n > 1:  
        m = n//2  
        nums1, nums2 = nums[:m], nums[m:]  
        mergeSort(nums1)  
        mergeSort(nums2)  
        merge(nums1, nums2, nums)
```


Selection sort vs merge sort

- imamo dva algoritma za sortiranje; koji da koristimo?
- složenost postupka sortiranja zavisi od dužine liste
- treba da odredimo u koliko koraka svaki algoritam obavi sortiranje

Selection sort vs merge sort ₂

- da krenemo sa selection sortom
- lista je dužine n
- za pronalaženje najmanjeg elementa, testiramo svih n elemenata
- u sledećem ciklusu testiramo $n - 1$ elemenata
- u sledećem ciklusu testiramo $n - 2$ elemenata
- ...
- ukupan broj iteracija je:

$$n + (n - 1) + (n - 2) + (n - 3) + \dots + 1$$

Selection sort vs merge sort ₃

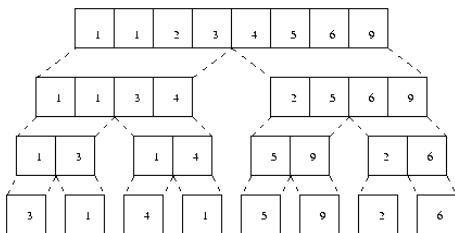
- vreme potrebno selection sortu da sortira listu dužine n
- je proporcionalno sumi prvih n prirodnih brojeva, odnosno

$$\frac{n(n+1)}{2}$$

- u ovoj formuli se pojavljuje n^2
- što znači da je broj potrebnih koraka **proporcionalan kvadratu** dužine liste
- → algoritam kvadratne složenosti

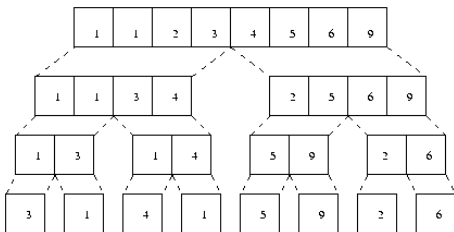
Selection sort vs merge sort ₄

- sada analiziramo merge sort
- lista se podeli na dve polovine, svaka se sortira i potom se spoje
- pravo mesto gde se sortiranje odvija je funkcija merge
- ova slika pokazuje kako se sortira lista [3, 1, 4, 1, 5, 9, 2, 6]
- idući od dole, treba da kopiramo n vrednosti u drugi nivo

Selection sort vs merge sort ₅

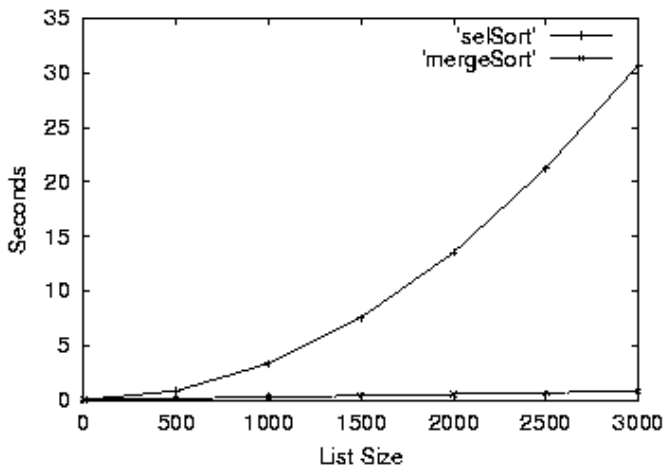
- od drugog prema trećem nivou treba opet kopirati n vrednosti
- svaki nivo podrazumeva kopiranje n vrednosti
- koliko ima nivoa?
- na osnovu analize binarne pretrage, znamo da ih ima $\log_2 n$
- ukupan broj koraka za sortiranje je $n \cdot \log_2 n$

Selection sort vs merge sort ₆

- koji algoritam je bolji: selection sa n^2 ili merge sa $n \log_2 n$ operacija?
- za kratke liste selection sort može biti brži jer je kôd jednostavniji
- kada n poraste...
- funkcija $n \log_2 n$ raste znatno sporije od n^2

Selection sort vs merge sort 7

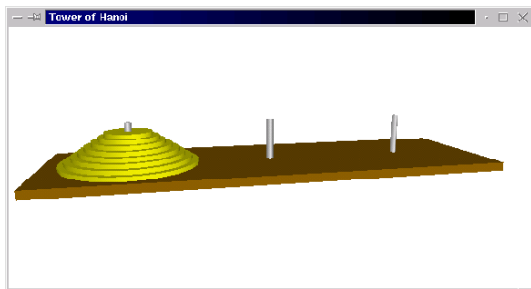

Složeni problemi

- pomoću podeli-i-vladaj pristupa možemo napraviti efikasne algoritme za sortiranje i pretragu
- podeli-i-vladaj i rekurzija su moćne tehnike za dizajn algoritama
- ali nemaju svi problemi efikasno rešenje!

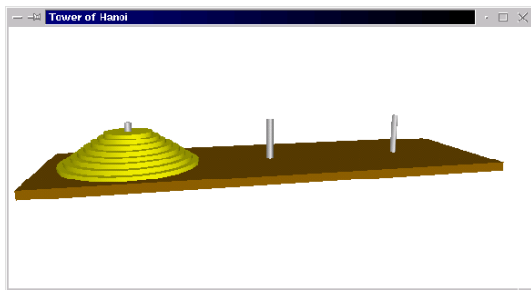
Hanojske kule

- imamo tri stuba i 64 koncentrična diska različitih prečnika, poređanih u obliku kupe
- treba premestiti diskove sa jednog stuba na drugi pomoću tri pravila:
 - samo jedan disk može da se pomera u jednom trenutku
 - disk se sme spustiti samo na stub, ne može se ostaviti sa strane
 - veći disk se ne sme spustiti na manji

Hanojske kule 2

- ako stubove označimo sa A, B i C
- operacije za premeštanje su
 - premesti disk sa A na C
 - premesti disk sa A na B
 - premesti disk sa C na B

Hanojske kule ₃

- jednostavni slučajevi:
- 1 disk
 - premesti disk sa A na C
- 2 diska
 - premesti disk sa A na B
 - premesti disk sa A na C
 - premesti disk sa B na C

Hanojske kule 4

- 3 diska
 - da bismo premestili najveći na C, treba prvo da sklonimo 2 manja diska
 - ova dva diska čine kupu visine 2, što znamo da rešimo

Hanojske kule ₅

- algoritam: premesti kulu sa n diskova
 - 1 premesti kulu visine $n - 1$ sa početnog položaja na pomoćni
 - 2 premesti kulu visine 1 na krajnji položaj
 - 3 premesti kulu visine $n - 1$ sa pomoćnog položaja na krajnji
- osnovni slučaj: premeštanje kule visine 1

Hanojske kule ₆

- n je visina kule
- `source`, `dest`, `temp` su tri stuba

```
def moveTower(n, source, dest, temp):  
    if n == 1:  
        print "Premesti disk sa", source, "na", dest+"."  
    else:  
        moveTower(n-1, source, temp, dest)  
        moveTower(1, source, dest, temp)  
        moveTower(n-1, temp, dest, source)
```

Hanojske kule 7

- napravimo funkciju koja započinje postupak

```
def hanoi(n):  
    moveTower(n, "A", "C", "B")
```

```
>>> hanoi(3)  
Premesti disk sa A na C.  
Premesti disk sa A na B.  
Premesti disk sa C na B.  
Premesti disk sa A na C.  
Premesti disk sa B na A.  
Premesti disk sa B na C.  
Premesti disk sa A na C.
```

Hanojske kule ₈

- ovo je „složen problem“
- za visinu kule n treba nam $2^n - 1$ koraka

diskova	koraka
1	1
2	3
3	7
4	15
5	31

Hanojske kule ₈

- algoritam ima **eksponencijalnu** složenost
- potrebno vreme raste veoma brzo sa n
- za 64 diska, pomerajući jedan u sekundi, potrebno je 580 milijardi godina da se završi
- (starost svemira je oko 15 milijardi godina)

Hanojske kule ₉

- algoritam za hanojske kule se lako definiše
- ali je neupotrebljiv za rešavanje problema osim za trivijalne slučajeve – [intractable](#)
- postoje problemi koji su još složeniji

Problem zaustavljanja

- pišemo program koji analizira druge programe i određuje da li imaju beskonačnu petlju
- znamo i ulaz u program koji analiziramo
- da izbegnemo slučaj da program ima beskonačnu petlju zbog određene kombinacije ulaznih podataka

Problem zaustavljanja 2

- specifikacija programa
 - ulaz: fajl sa Python programom; ulazni podaci za njega
 - izlaz: "OK" ako će se program zaustaviti, "FAULT" ako ima beskonačnu petlju
- npr. Python interpreter je program koji analizira programe!
- program i njegovi ulazi se mogu predstaviti kao stringovi

Problem zaustavljanja ₃

- ne postoji algoritam koji može ispuniti ovu specifikaciju!
- nije isto kao kada kažemo da niko ne može da ga napiše
- možemo dokazati ovu tvrdnju matematičkom tehnikom koja se zove **dokaz kontradikcijom**

Problem zaustavljanja ₄

- dokaz kontradikcijom: prepostavićemo da važi suprotno od onoga što želimo da dokažemo
- ako nas ta prepostavka dovede u kontradikciju, to znači da prepostavka nije tačna
- tada će biti tačno ono što smo želeli da dokažemo

Problem zaustavljanja ₅

- pretpostavimo da postoji algoritam koji može da odredi da li se neki program završava za date ulazne podatke
- ako postoji, možemo ga zapisati kao funkciju:

```
# turing.py
```

```
def terminates(program, inputData):  
    # program i inputData su stringovi  
    # vraća True ako će se program zaustaviti kada mu se  
    # daju inputData kao ulazni podaci
```

Problem zaustavljanja 6

```

def main():
    lines = []
    print "Ukucaj program ('done' za kraj)."
    line = input("")
    while line != "done":
        lines.append(line)
        line = input("")
    testProg = "\n".join(lines)

    # ako se program zaustavi kad dobije samog sebe
    # kao ulazne podatke, uđi u beskonačnu petlju
    if terminates(testProg, testProg):
        while True:
            pass           # pass naredba ne radi ništa

```


Problem zaustavljanja 7

- prvo unosimo program sa tastature, pomoću sentinel petlje
- `join` funkcija spaja sve redove stavljajući `\n` između njih
- dobili smo višelinijski string koji sadrži ukucani program

Problem zaustavljanja ₈

- `turing.py` koristi ovaj program za testiranje, ali koristi ga i kao ulazne podatke
- dakle, proveravamo da li će se program zaustaviti ako mu prosledimo samoga sebe kao ulaz
- ako se program zaustavi, `turing.py` će ući u beskonačnu petlju

Problem zaustavljanja ₉

- ovo je sve uvod u glavno pitanje:
- šta će se desiti kada pokrenemo `turing.py` i damo mu `turing.py` da ga analizira?
- da li se `turing.py` zaustavlja kada dobije samog sebe kao ulaz?

Problem zaustavljanja ₁₀

- u funkciji `terminates` se određuje da li će se program zaustaviti
- dva moguća slučaja:
 - 1 `turing.py` će se **zaustaviti** kada mu damo njega samog kao ulaz
 - funkcija `terminates` vraća `True`
 - `turing.py` potom ulazi u beskonačnu petlju
 - prema tome, `turing.py` se **ne zaustavlja** – kontradikcija
 - 2 `turing.py` će se **neće zaustaviti** kada mu damo njega samog kao ulaz
 - funkcija `terminates` vraća `False`
 - kada `terminates` vrati `False`, `turing.py` se završava
 - `turing.py` se **zaustavio** – kontradikcija

Problem zaustavljanja ₁₁

- pretpostavka da postoji funkcija `terminates` nas je dovela u kontradikciju
- \Rightarrow takva funkcija ne postoji!

Glava

- najvažniji kompjuter koji programer ima je onaj između ušiju